

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

3 Nil præter solidos præsumat quærere binos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](#)

men similes afferuntur a Burchardo & Ivone ad vers. Nec commutations.

2. ¶ Cogit] Sic in omnibus vetustis codicibus Gratiani, & ad eft glossa: sed in concilio Meldensis, & Capitulari, & apud Burchardum, & Ivonem est, praeftium.

C. V. ¶ De eodem. PALEA.

Item ex concilio Belluacensi a.

II. ¶ Recarier de quinquennio in quinquennium secundum antiquam confuetudinem & auctoritatem renoventur.

C. VI. ¶ De eodem. PALEA.

[Item ex concilio Carthaginensi 1.]

D E b. precariis, qua rectoribus ecclesiarum irrationabiliter siebant, & se, suosque successores poena gravi obligabant ut facta ipsorum nequivissent disolveare, praecipimus, ut nemo successor in antecessori sui poena sit obligatus: sed sua providentia sit concessum, ut si antecessor quis res ecclesia irrationaliter distribuit, ab eodius ecclesia ejusdem revocetur.

1. ¶ Carthaginensi] Etiam in decretilibus, s. 11. de precariis, extat ex concilio Carthaginensi: sed in nullo ipsorum est inventum: ponitur ergo aliquis illarum provinciarum concilii: extat autem in legibus Longobardis, lib. 3. tit. 8. l. 2.

C. VII. ¶ Res ecclesia dispensandi potestatem habet Episcopus.

Item ex concilio Martini Papæ, c. 16.

3. ¶ Episcopus & habeat potestatem in rebus ecclesiis, ut dispense necessitatibus habentibus cum omni reverentia, & timore Dei. Participare etiam cum oportet, quæ necessaria sunt. Si tamen ipse, aut qui cum eo sunt fratres indiquerint aliquo, ut necessitatibus nullo modo patiantur, secundum sanctum Apostolum dicentem d [Vt. &c., & regumento, his contenti sumus.] Si autem res ecclesiasticas Episcopus in suas voluntates usurpare voluerit, & loca ecclesia, & fructus agrorum non cum Presbyterorum, vel Diaconorum consilio contaminaverit, & aut fratibus, vel filiis, vel quibuscumque propinquis suis deriderit potestatem, ut per eos latenter ladanur res ecclesiæ, tunc oportet obnoxium esse concilio: fin autem 1. Episcopus, vel qui cum eo sunt, Presbyteri, aut Diaconi accensentur, quia ea, quæ vel ex redditu, vel ex qualibet actu ecclesia veniunt, in sinus suos colligunt, & pauperes fruantur, & fame conficiunt, hos coripi oportet, secundum quod ordinatum fuerit à sancto concilio.

1. ¶ Sin autem] In capitulo habetur, similiter: sed melior videtur lectio diuini veteris Gratiani codicis, fin aliter: proprius enim accedit ad gratiam concilii Antiocheni, ca. 25. unde hoc sumptum est. & i. 2. annos, ut est, si autem & aliter, ut infra 2. g. 2. Episcopus.

2. ¶ Atiu] Hac vox ro simili se habetur infra, 22. g. 2. Vulgariter, Vulgariter ecclesia actus, vel patrimonium греческ., & русск. възрастъ съществува възможностъ да етъ, vel etiam ex qualibet alia causa & occasione ecclesiastica.

4. pars. Si vero contra hanc prohibitionem aliquam f de rebus ecclesiis Episcopus vendere contigerit, & res ipsa ecclesia restituenda, & ipse gratia suo decipientis determinatur.

C. VIII. ¶ De Episcopo, quæ nulla necessitate ecclesia vendit.

Unde in eodem concilio Martini Papæ, c. 16. legitur.

S I g. quis Episcopus nulla ecclesiastice rationis necessitate compulsius, in clero i suo, aut ubi forte

a In Meldensi, c. 22. in fin. ext. de precariis, c. 1. Burch. l. 3. cap. 169. Ivo p. 3. cap. 320. ext. de precariis. b In c. Martini Bracarense ex concilio Antiocheno, c. 25. c 12. quæst. 1. Episcopi ecclesiasticarum. d. 1. Tim. 6. e ita minaverit, Codex Regius. f. al. aliqua. In iudicem capit. g. Burchard. l. 3. cap. 169. & l. 3. cap. 172. & leg. & p. 3. c. 329.

non est Presbyter, de rebus ecclesiasticis aliquid prestat, pferit vendere, & res ipsas ecclesia proprie restaurare, cogatur, & in concilio Episcoporum dejeiciatur auditus, & 2. convictus, & tanquam furti, aut latrociniu reus suo privetur honore.

1. ¶ In clero suo] In edicte Lucensi rego legitim, inf. clerico.

2. ¶ Et convictus] Haec duas voces non sunt in capitulo Matti, me, apud Burchardum, nec apud Ivonem parte tertia. Pan autem quinta abest præterea vox, auditus: vetustus tamen ambo Gratiani codicibus convenit cum vulgaritate.

QVÆSTIO III.

¶ Vid. vero nomine cathedralis Episcopii exigere debeat, in secundo concilio Bracarense, capitulum secundo legitur.

C. L. ¶ Prater hominem cathedralici nihil Episcopii per diocesis exigatur.

P lacuit, ut nullus Episcoporum per suas dioceses ambulans, prater honorem cathedralis sua, id est, duos felidos, aliud aliquid per ecclesiæ tollat, nequerentiam partem ex quacunque oblatione populi in ecclesiæ parochialibus requirat: sed haec textus pars pro lumina ecclesia, vel reparazione servetur, & singulis annis Episcopo inde ratio fiat. Nam si tertiam partem illam Episcopum tollat, lumen, & Santa testa abfultus ecclesia. Se militer & parochiales clericis servili more in aliquibus operibus Episcopio a servire non cogatur: quia scimus b. est [Neque ut dominantes in clero.]

C. II. ¶ Bafilicarum reparacionis proficiunt tertio, quam Episcopus accipere consueverat.

Item ex concilio Emeritensti, c. 16.

P riscequidem & canonibus erat decretum, ut Episcopus de parochianis & ecclesiis tertiam conferetur, & cui sua plenissimè sufficeret i possum: Placuit inde sancto concilio, ut nullus provincia Lusitana Episcopus sententia hujus terminum excedat, nec à qualibet parochiana ecclesia tertiam auferre præsumatur: sed que i cedente deinceps poterat, totum in reparatione bafilicarum proficiat.

¶ Caput hoc in codicibus Gratiani etiam manu scriptis certatibus ex concilio Merech. Est autem in Emeritensti, c. 16. conciliu duo exemplaria ad S. D. N. Gregorium XIII. missa sunt. R. impensis, lib. 2. epistola Petro Compostelano scripta, huic verba: Episcopus vero concilium authenticum esse malitis ranibis astruebas, tum quia cum aliis conciliorum continetur in libro, qui corpus canonum appellatur, quem Alexander Papa per interlocutorem authenticum comprobavit, num quia de ipso concilio sumptum est caput. [Pratis quidem canonibus.] quod continetur in corpore Decretorum.

1. ¶ Sufficere possunt] Sublati est negatio, que erat in talibus, quoniam & ab utroq. exemplari concilia, & recente Gratiani codicibus abest: & hoc modo magis convenit cum ratione legi.

2. ¶ Sed quæ exinde] In exemplaribus concilii legitur. Sed quæ exinde consequi poterat, totum in reparacione ipsarum bafilicarum proficiat.

C. III. ¶ Non accipiunt Episcopi tertiam partem, nisi dirutas ecclesiæ reparare volunt.

Item ex concilio Toletano i. c. 4.

V Nio nostra congregations f decernit, atque infinituit, ut tercias, quas antiqui canones de parochiis suis habendas Episcopia confuerunt, si eas exigendas crediderint, ab ipsis Episcopis dirutas ecclesiæ reparare.

a al. Episcopi. b. 1. Pet. 3. c. al. quippe. d. al. parochianis. e sequentem. Joris. f. al. administratio. en. sia

ter. Sin vero eas maluerint cedere, ab eisdem ecclesiis cultoribus, sub cura & follicitudine sui pontificis, reparatio eisdem est adiuvanda basilicis. Quod si omnes ecclesiæ aut incolumes fuerint, aut quæ diriz erant, reparata extiterint, secundum antiquorum canonum infinita, si tertia sibi debitas unusquisque Episcopus assequi voluerit, facultas illi omnimoda erit: ita videlicet, ut eira ipsa tertia nullus Episcoporum quidquam pro rebus inquisitionibus a parochianis a ecclesiis exigat, nec filiique de prædiosis ipsiarum ecclesiæ cuiquam causa stipendi dare presumat. Sed & hoc necessariè institutum deligimus, ut plures ecclesiæ uni nequaquam committantur Presbytero: quia solus per totas ecclesiæ nec officium valet perfolvere, nec populus acerdotali jure occurrere, sed nec rebus earum necessariam curam impendere, ea scilicet ratione, ut ecclesiæ, que usque ad decem habuerint mancipia, super se habeat sacerdotem: quæ verò minus decem mancipia habuerit, aliis conjungatur ecclesiæ. Si quis sane Episcoporum hanc nostram constitutionem parvipenderit, spatiis duorum mensum se novent excommunicatione multari.

¶ Copia hœc pars quarti canonis concilii 16. Toletani, cuius duo exemplaria missa sunt ex Hispania: ex quibus nonnulla sunt in hoc capite emendata, & addita. Habitum verò est concilium hoc A.D. DCCXXXI, cum illud Emeritus habuisse fuerit A.D. DCCIV.

1. Multari. In concilio sequitur, ita nemp, ut postquam ab excommunicationis interdicto ad ordinis sui remaneant locum, cunctas hujus canonis functiones modis omnibus sudeat adimplere.

C. IV. ¶ De eodem.

Item Pelagius Cremoni illustris.

Luid b. te volum modis omnibus custodiore, ne qui Episcoporum Siciliæ de parochiis ad se pertinenteribus nomine cathedralici amplius quam duos solidos præsumant accipere, neque compellere Presbyteros, aut clerum parochiarum suarum supradicta vires suas eis convivia preparare.

C. V. ¶ Baptizandis numerus non imponatur, nec cathedralicatum ultra vetustum ingressus exigatur.

Item Gelasius Papa Fabiani Episcopus.

Nec numerus baptizandis suffit creditur impendorum, cum quanti petierint, vel ad regenerationem festinaverint, non sint pro alterius voluntate repellendi. Et ideo, fratre charissime, huiusmodi superflua constitutiōne modis omnibus removebis, ut unusquisque aut in vicina sibi ecclesia, aut in electa pro sua mentis baptizetur arbitrio. Cathedralicatum etiam non amplius quam vetuli moris esse confiteritur, ab ejus loci Presbytero neveris excedendum: & de his, que die dedicationis, fuerint officiis devotionis collata, consueitudinem, quæ generalliter omnibus ecclesiis est praescripta, servabis.

2. pars. .Cathedralicatum, quod h. auditoriatibus Episcopis permittitur exigere, prater medietatem, vel tertiam partem oblationum, quæcum pro via ecclesiæ confundit ex præmissis auditoriatibus Episcopo debetur, intelligendum est: nec illa pars oblationum omnium generaliter intelligenda est, sed vel anniversaria dedicationis, vel quorundam etiam solennius dierum, prout inter Episcopum & sacerdotem tempore dedicationis convenient. De in vero Episcopis, qui per parochias suas crudeliter defraudent, sic efficiantur in tertio concilio Toletano, c. 20.

C. VI. ¶ Ultra morem antiquum à parochiis Presbyteri Episcopi nil existent.

Qvia e cognovimus Episcopos per parochias suas non fæderataliter, sed crudeliter defraire, &

a. al. parochianis. b. Ivo p. 3. l. 36. c. Ivo p. 3. c. 37.

dum scriptum sit a. [formæ estote gregi, neque ut dominantes in clero,] exactiones diœcœli suæ, vel damnæ infligant; ideo censimus [excepto quod veterum continuations à parochiis habere jacent Episcopos] ut alia, quæ illis hucusque præsumpta sunt denegentur, hoc est, neque in angari Presbyteri, aut Diaconi, neque in aliquibus fatigentur iudicioibus: ne videamur in ecclesia Dei exactores potius, quam Dei Pontifices nominati. Hè verò clerici, tam locales, quam diœcœlani, qui se ab Episcopo gravi cognoverint, querelas suas ad metropolitanum deferre non differant, & metropolitanus non moretur ejusmodi præsumptiones coercere b.

C. VII. ¶ A parochianis stipendia non nisi cum charitate Episcopi exigant.

Item ex concilio Cablonensi 2. c. 14.

C. Avendum est, ne cum Episcopi parochias suas pergrant, quandam damnum erga subditos, seu erga socios tyrannidem exerceant, nec (quod absit) cum charitate, sed cum quadam judiciaire invective b. stipendia ab eis exigant. Observandum etiam modis omnibus, ut si quando eis peragranda parochia necessitas incumbit, in confirmandis hominibus, in inquirendis rebus emanatione dignis, in prædicatione verbi Dei, in lucris animatum potius, quam in depradandis & spoliandis hominibus, & scandalizandis fratribus operam dent. Et si quando eis ad peragendum ministerium suum à fratribus, aut subditis aliquid accipiendo est, hoc summopere observare debent, ne quem scandalizent, aut gravent. Tanta ergo in hac re discrecio tenenda est, ut & verbi Dei prædicator, ubi proprii sumptus desunt, à fratribus accipiat, & item fratres illius potentiæ non graventur, exemplo Apostoli Pauli 4, qui, ne quem gravaret, arte & manibus vicuum quarebat.

C. VIII. ¶ Ultra duos solidos à parochianis ecclœsi Episcopus non præsumat accipere.

Item ex concilio Toletano septimo, cap. 4.

Inter cetera denique, que communis consensu nos conferre competenter oportuit, querimonias etiam parochialium & Presbyterorum Gallie & provinciæ solestitiū discernere decuit, quæ contra Pontificum suorum rapacitates necessitas, ut comperimus, tandem compulit in publicum examen deferri. Hi enim Pontifices, ut evidens inquisitio patet, indiscreto moderamine parochianas & ecclesiæ prægravantes, dum in exactiōibus superflui & frequenter existunt, penè usque ad examinationem extrema virtutis quasdam basilicas perdunisse probantur. Ne ergo fiat de cetero, quod constat hactenus inordinatum præsumptum, non amplius quam duos solidos unusquisque Episcopum præfatae provinciae per singulas diœcœs sua basilicas juxta synodus Bracarense annua illatione sibi expectat inferri: monasteriorum tam basilicas ab hac solutionis b. pensione sejundis. ¶ Cum vero Episcopus diœcesim visitat, nulli pra multitudo onerios exigit, nec unquam quinquagenarium 2. numero eversionis excedat, aut amplius, quam una die per unamquam basilikam remorandi licetiam habeat. Quicunque vero Pontificum corundem aliter, quam decennius agendum præsumplerit, correctioni proculdubio canonum subjecbit, tanquam constitutorum synodalium transgressor, & prisorum Patrum editorum & corruptor.

a. 1. Petri. b. al. distritte coercere. c. al. inventione. d. 2. Thess. e. al. parochianorum. Ans. l. 7. c. 106. f. al. parochianus. g. al. superfusæ frequentes. Sup. ea. placuit. h. al. solutione pensionis. Burch. l. 1. c. 86. Ivo p. 3. c. 192. i. al. editi.

1. ¶ Gallia] In concilio imprecis & aliquet Gratiani exemplaribus legitur, Gallicia. In aliis autem, & emendatioribus, atque in codice conciliorum Luccensi regio habetur, Gallicana provincia. Nam eo tempore Archiepiscopus Narbonensis, & ejus provincie Episcopi ad synodos Toletanas conveniebant, quod ex subscriptionibus Toletani tertius apparet. In eo enim Nigetus Narbonensis metropolitanus, Sergius Episcopus Carcassoniensis, & Nerbidi Episcopus Agathensis, & presbiteri Magdaleniensis & Neomagdeni Episcoporum subscripti sunt. Eiusdem quoq; metropolitano, & ipsius provincie Episcoporum subscriptiones in quarto & sexto Toletane concilio imprecis leguntur, & ista, que in manuscriptu habentur, omittuntur.

2. ¶ Quinquagenarium] In variis editionibus hujus concilii legitur, quinuarium. Verum in codice Luccensi regio, uno Vaticano, & altero Bibliotheca Dominicana manucriptu, & vetustissimis exemplariis Gratiani, & Burchardi, & Iosephi est, quinquagenarium. Et hanc editionem fecit usque ad Innocentius III. in concilio Lateranense, c. cum Apostolus, extra, de confi. & exad.

C. IX. ¶ Sacerdotes ab Episcopo sive ultra modum non graventur.

Item Gregorius Sicilia, lib. II. epist. 20.

R elatum est nobis sancta memoria decessoris mei temporibus per servum Dei Diaconum, qui tunc ecclesiasticis patrimonii curam gessit, fusile dispositum, ut sacerdotes per universas vestras dioceses constituti, quoties ad confignitos infantes regredimini, ultra modum gravari minime debuistis. Summa enim praefixa fuerat, vobis; ut audio, consentientibus, que ab eisdem sacerdotibus pro labore clericorum dari debuitur. Atque hoc quod tunc placuit, sicut nunc dicitur, minime custodiatur. Vnde fraternitate vestram admoneo, ut subjectis vestris non graves iudeas existere.

C. X. ¶ Secundum loci mediocritatem Episcopi conuria parentur.

Item Pelagus Cesonio Illastri.

I llud & magnitudinem tuam minime volumus ignorare, quod Syracusana civitatis Episcopus, interalia, que in cautionum suarum pagina posponit; hoc etiam specialiter sub interpositione penae legitimate promisso legitur, nunquam se a quoilibet sive diaconis Presbytero ultra duos solidos cathedralici nomine petiturum, nec per quamlibet aliam occasionem quidquam in eius se dispensatio esse gesturum. Quod magnitudo tua; non solum a predicto Episcopo; sed de omnibus Episcoporum Siciliae personis competenti sollicitudine custodiore non desinat, nec ipsa quoque prandia enormia fieri, sed secundum mediocritatem uniususcunque loci Episcopo ad configurationem venienti susceptionis preparari convivium; quia nec eo pretextu pauperibus inuiti damna volumus, aut qualibet ratione permittimus.

CAUSA XI.

E clericus adversus clericum questionem de prædictis agitavit; quem ad exercitum judicem producere volebat; reus non nisi ante judicem ecclesiasticum starvolebat; alter vero potest; exercitum judicis illum a possessione sua dejectus. Quo auditu, Episcopus cum ab officio sufficiens: illi contempta Episcopi sententia, officia sua admonivit. Hoc comperto Episcopus sine fine restituens in eum sententiam dedit.

1. Hic primum queritur, utrum clericus ante exercitum judicem sit producendus:

2. Secundo, si producendus non est, an hac culpa sit digna suspensione.

3. Tertio, si digna non fuerit, an contemptum sententia sui Episcopi irreparabiliter oporteat depone.

a. Anfl. 6.c. 171, Poly. I. 4. tit. 21.

¶ QVÆSTIO I.
Videlicet apud seculares judices accusandi non possunt. Caius Papa epistola ad Felicem Episcopum, ea scimus scribit, dicunt.

C. I. ¶ Apud secularēm judicem nullus clericus conveniat.

N emio unquam Episcopum apud judicem secularēm aut alios a clericis accusare presumat.

C. II. PALEA.

I. ¶ Nullus b' iudicium, neque Presbyterium, neque Diaconum, aut clericum ullum, aut juniorum & ecclesiastis sine licentia d' pontificis per se distingat, aut condonare presumat. Quod si fecerit, ab ecclesia cui iniuriam irrogare dignoscitur, tamdiu fit sequestratus, quodque reatum suum agnoscat, & emendet.

¶ Apud Burchardum, & in aliquo Gratiani codicibus erit, qui hanc paleam habent, & in Decretalibus, sic de foro competenti, c. 2. citato ex concilio Parisiensi, 10. Verum in concilio Bremenensi, c. 6. referunt ex capitularibus, in quibus habetur in d' est, lib. 6.c. 154. & lib. 7.c. 139. Simile quid legitur in concilio Regiomonti, c. 2. & Antipodeon, c. 45.

C. III. ¶ De eodem.

Item Marcellinus c. Papa, epist. 2. Clericus cuiuslibet ordinis libet pontificis permitti nullus presumat ad secularēm & judicem attrahere: nec laico b' quemlibet clericum accusare.

¶ Clericum] In epistola Marcellini secunde, & concilio Aurelianensi 3. ubi hoc repetitur, & in Pamphilia legge, clericus cuiuslibet ordinis absque pontificis sui permisu voluntate presumat, &c. Verum ob glossa, & citatione dictiorum videtur mutari.

C. IV. ¶ Ab eis quislibet judicandus est, queritur iudicis elegit:

Item ex Niceno concilio.

V idices i' antem alii esse non debent, quam quislibet, qui impetrat, elegit, aut quoque cum consensu sancta sedes, aut eius primates auctoritate hujus iuris sedis delegaverint.

¶ In concilio Niceno hodie canon bis non habetur: sed fuit plurimi canones illius concilii supra distincti, 6. cap. 1. propositum est adnotandum. Quorum partem refert Iulianus in rescripto contra orientales, ubi maneo 30. habetur hoc caput: & ex eo citatur in Prolycarpo.

C. V. ¶ Ad secularia iudicia nullus clericus est pertinendus.

Item Valentianus, Theodosius, & Arcadius Imp. AAA.

Continua k) Ide fancimus, ut nullus Episcoporum vel eorum, qui ecclesiæ necessitatibus serviant, adjudicatae ordinariorum, five extraordinariorum iudicium pertrahatur. Habent illi suos judices, nec quidquam his publicis est communis cum legibus. Item l) Constantinus I Imperator presidens i' sancta synode, quia auctoritate Nicenae congregata erat, cum querelam quorundam consipererit coram se delatam, ait. Vos à nemine dicari potestis: quia ad Dei solius iudicium referimini.

1. ¶ Præsidens] Quoniam humiliter ibi se offerit: Constantinus docet Euystius 2. lib. de vita ipsius, cap. 10. Socrates, lib. 1. cap. 2. Theodosius l. 1. c. 6...

2. ab reliquo: b) Extra de foro competenti, cap. lib. 6.c. 154. & l. 7.c. 139. Burch. l. 16. cap. 22: c) al. minuit. d) al. sicut al. permisus. e) Et in concilio Aurelian. 3. cap. 31. f) Anfl. 6.c. 222. Pam. l. 4.c. 31. g) al. secularēm iudicem. h) 29.7. lxxx. i) Poly. l. 3. tit. 4. Pam. l. 4.c. 19. k) In eod. Theod. l. 16. tit. de Episc. aud. c. ult. Anfl. l. 3. c. 109. Poly. lib. 1. tit. 19. l) 12.9. fatum. m) 11.9. i) fæcilius. Huius ecclesiast. l. 10. c. 2. Ruffina nullum.

C. VI.